

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Vaasan yliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen luonnoksesta laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena). Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että korkeakouluille annettaisiin mahdollisuus järjestää suomen- ja ruotsinkielisiin alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin sekä ammattikorkeakoulututkintoihin ja ylempiin ammattikorkeakoulututkintoihin johtavaa koulutusta myös maksullisena avoimena korkeakouluopetuksena.

Vaasan yliopisto pitää kannatettavana tavoitetta nostaa korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrää suunnitelmien mukaisesti. Myös koulutuspolkujen joustavoittaminen sekä mahdollisuus suorittaa maksullinen tutkintokoulutus ilman julkista rahoitusta erityisesti työssäkäyville ja jo korkeakoulututkinnon suorittaneille on valtiontalouden tiukassa tilanteessa asiallista. Yliopisto pitää tärkeänä, että samaan aikaan maksuttoman tutkintokoulutuksen heikentämiskiellosta pidetään kiinni.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Esityksen tavoitteet ovat kansallisen koulutuspolitiikan mukaisia. Keskeisenä tavoitteena on osaltaan toteuttaa hallituksen pyrkimystä koulutus- ja osaamistason nostamiseksi. Samalla esitys muuttaa tutkintokoulutuksen maksuttomuuden periaatteita. Jos maksullinen tutkintokoulutus kohdentuu jo korkeakoulututkinnon suorittaneille tai työssäkäyville, vapautuu opintopaikkoja maksuttomasta koulutuksesta nuorille, mikä vahvistaa vaikutuksia osaamistason nostoon. Tutkinnon anto-oikeus mahdollistaa siten uuden koulutusmuodon ilman julkisen rahoituksen lisäämistä, mutta sitä ei kuitenkaan voi pitää valtavirtana. Esitykseen kirjattu maksuttoman tutkintokoulutuksen heikentämiskielto on siksi perusteltu ja tärkeä.

Esityksellä voidaan arvioida olevan vaikutuksia myös avointen korkeakoulujen mahdollisuuksiin laajentaa opintotarjontaa ja monipuolistaa jatkuvan oppimisen tarjontaa. Kohderyhmänä erityisesti työssäkäyvät ja toista tutkintoa tavoittelevat voivat muodostaa potentiaalisen ryhmän, jolla on valmiuksia maksaa opinnoista täyskatteellisesti joko itse tai työnantajan tukemana.

Esityksen mukaan avoimena korkeakouluopetuksena suoritettavan tutkinnon kieli voisi olla suomi tai ruotsi ja opiskelijalta edellytettäisiin riittävää opetuskielen taitoa. On kuitenkin hyvä huomioida myös englanninkielisten kandi- ja maisteriohjelmien merkitys osaamisen kehittämisessä erityisesti työssäkäyville, joten jatkossa englanninkielisen koulutuksen mahdollistaminen tukisi yritysten osaamista ja vientisuomen kehitystä.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Esitettyyn sääntelyyn sisältyvä maksuttoman tutkintokoulutuksen heikentämiskielto turvaa nuorten koulutustason kehittymistä sekä tukee Suomen kasvua ja kilpailukykyä.

Muistiossa tuodaan esiin, että osa avoimen yliopiston maksullisen tutkinnon opiskelijoista suorittaisi osan opinnoistaan edullisemmin hinnoitelluilla opinnoilla ja siirtyisi vasta myöhemmässä vaiheessa täyskatteellisuuden piiriin tai pyrkisi siirtymään tutkinto-opiskelijaksi esimerkiksi väylävalintojen kautta. Tämän vuoksi tutkinnot eivät välttämättä toteudu kokonaan täyskatteellisina.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

On perusteltua, että maksullisen tutkinnon suorittaminen ei vaikuta henkilön mahdollisuuksiin hakeutua myöhemmin maksuttomaan tutkintokoulutukseen ensikertalaiskiintiössä. Muutoin maksullisen tutkinnon aloittaminen voisi heikentää henkilön mahdollisuuksia hakeutua maksuttomaan tutkintokoulutukseen.

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

Työssäkäyvien korkeakoulutettujen osalta opintotuki ei ole keskeinen tukimuoto maksullista tutkintoa suoritettaessa. Ensikertalaisten kohdalla opintotukioikeuden puuttuminen voi kuitenkin vähentää halukkuutta suorittaa maksullinen tutkinto, jolloin he ensisijaisesti hakeutuvat maksuttomaan tutkintokoulutukseen.

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

Esityksen mukaan työssäkäyvät korkeakoulutetut muodostavat ensisijaisen kohderyhmän, ja he kuuluvat usein työterveyshuollon piiriin, jolloin opiskeluterveydenhuollon saatavuudella ei ole heille

merkittävää vaikutusta. Nuorten osalta opiskeluterveydenhuollon puuttuminen voi kuitenkin vaikuttaa heidän kiinnostukseensa suorittaa täyskattainen tutkinto.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Avoimen korkeakoulutarjonnan laajentamista ja syventämistä on poliittisessa keskustelussa toivottu pitkään, ja esitys tukee avointen korkeakoulujen opintotarjonnan kehittämistä yleisesti. Se edistää myös pitkän aikavälin tavoitteita laajentaa jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia eri kohderyhmille. Esityksen mukaan avoimen korkeakouluopetuksen rooli eriytyisi kahteen rinnakkaiseen tehtävään: perinteiseen jatkuvan oppimisen opintotarjontaan sekä pitkäjänteisempään maksulliseen tutkintokoulutukseen. Tämä monipuolistaa tarjontaa pitkällä aikavälillä eri kohderyhmille. Tutkinnonanto-oikeus mahdollistaa koulutusmuodon toteuttamisen ilman julkisen rahoituksen lisäämistä.

Tutkinnon anto-oikeuden käyttöönotto edellyttää selkeitä toimintatapoja voimaan tulevan lainsäädännön lisäksi. Näiden myötä käyttöönotto voi tapahtua melko nopeasti.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

Vaasan yliopistolla on valmiudet siirtyä uusien lakien mukaiseen toimintaan jo 1.8.2026 alkaen.

Muut huomiot ja näkökohdat

Monen korkeakoulun toimintaan kuuluu jo nyt maksullinen täydennyskoulutus, erilaiset johtamiskoulutusohjelmat sekä MBA-koulutukset. Tutkinnonanto-oikeus voi vähentää maksullisen täydennyskoulutuksen houkuttelevuutta, jos samansisältöisistä koulutusohjelmista on mahdollista saada tutkinto. Esimerkiksi MBA-koulutusten osalta tutkintoa ei nykyisin Suomessa voida myöntää.

Keltto Tiia
Vaasan yliopisto